

Oceanografie

Mircea Eliade (București, 28 februarie 1907 – Chicago, 22 aprilie 1986) a făcut studii de filozofie la București, încheiate cu o teză despre filozofia Renașterii (1928), și la Calcutta, India (decembrie 1928–decembrie 1931). Își susține doctoratul în filozofie, la București, cu o lucrare asupra gândirii și practicilor *yoga* (1933). Între anii 1933 și 1940, simultan cu o intensă activitate teoretică, beletristică și publicistică, ține cursuri de filozofie și de istoria religiilor la Universitatea din București. În timpul războiului, este atașat cultural al Ambasadei României la Londra (1940–1941) și al legației române de la Lisabona (1941–1945). Din 1945 se stabilește la Paris, unde predă istoria religiilor, întâi la École Pratique des Hautes Études (până în 1948), apoi la Sorbona. Invitat în SUA, după un an de cursuri ținute ca *Visiting Professor* pentru „Haskell Lectures“ (1956–1957), acceptă postul de profesor titular și de coordonator al Catedrei de istoria religiilor (din 1985 Catedra „Mircea Eliade“) a Universității din Chicago.

Cronologia operei științifice și filozofice (prima ediție a volumelor): *Solilocvii* (1932); *Oceanografie* (1934); *Alchimia asiatică* (1935); *Yoga. Essai sur les origines de la mystique indienne* (1936); *Cosmologie și alchimie babiloniană* (1937); *Fragmentarium* (1939); *Mitul reintegrării* (1942); *Salazar și revoluția în Portugalia* (1942); *Insula lui Euthanasius* (1943); *Comentarii la legenda Meșterului Manole* (1943); *Os Romenos, Latinos do Oriente* (1943). *Techniques du Yoga* (1948); *Traité d'histoire des religions* (1949); *Le Mythe de l'Éternel Retour* (1949); *Le Chamanisme et les techniques archaïques de l'extase* (1951); *Images et symboles* (1952); *Le Yoga. Immortalité et liberté* (1954); *Forgerons et alchimistes* (1956); *Das Heilige und das Profane*, 1957 (*Le Sacré et le profane*, 1965); *Mythes, rêves et mystères* (1957); *Birth and Rebirth*, 1958 (*Naissances mystiques*, 1959); *Méhistophèles et l'Androgyne* (1962); *Patañjali et le Yoga* (1962); *Aspects du mythe* (1963); *From Primitives to Zen* (1967); *The Quest*, 1969 (*La Nostalgie des origines*, 1970); *De Zalmoxis à Gengis-Khan* (1970); *Religions australiennes* (1972); *Occultism, Witchcraft and Cultural Fashions* (1976); *Histoire des croyances et des idées religieuses I–III* (1976–1983); *Briser le toit de la maison* (1986).

MIRCEA ELIADE

Oceanografie

Traducere din franceză de
BRÎNDUȘA PRELIPCEANU

Ediția a III-a

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: S. Skultéty
Coperta: Ioana Dragomirescu Mardare
Tehnoredactor: Doina Elena Podaru
Corector: Ioana Vilcu

Tipărit la Proeditură și Tipografie

© Sorin Alexandrescu și David Brent

© HUMANITAS, 1991, 2013, pentru prezenta ediție

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ELIADE, MIRCEA
Oceanografie / Mircea Eliade. – București: Humanitas, 2013
ISBN 978-973-50-3948-6
821.135.1.-4
82.09

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

INVITAȚIE LA RIDICOL

Mi se pare că ridicolul este elementul dinamic, creator și nou în orice conștiință care se voiește vie și experimentează pe viu. Nu mi-aduc aminte de vreo schimbare la față a omenirii, de vreun salt îndrăzneț în înțelegere, de vreo fecundă descoperire pasională – care să nu fi apărut contemporanilor ridicolă. Dar aceasta încă nu dovedește prea mult; căci orișice depășește prezentul și limita înțelegerii pare ridicol. Este însă un alt aspect al ridicolului care mă interesează; este *disponibilitatea*, veșnica viață, veșnica posibilitate de rotire – a unui fapt, sau gând, sau atitudini ridicole. Ai întotdeauna de învățat de la ridicol; îl poți asimila sau interpreta cum vrei, ești liber să iei ce-ți place și să faci cu el ce-ți trece prin cap. Nu se petrece același lucru cu ceea ce e rațional, justificat, verificat, premiat. Adevărurile sau atitudinile acestea nu mai interesează viața care se pregătește să apară. Ele țin lumea pe loc. Nimeni nu le contestă și nimeni nu se îndoiește de veracitatea lor. Sunt moarte. Victoria lor le-a fost piatra de mormânt. Sunt bune pentru familii, instituții și pedagogie.

Citiți o carte bună, una din acele cărți perfect scrise, perfect construite, remarcată de critici, aprobată de public, încoronată de premii. O carte bună – adică o carte moartă. E atât de bună, încât nu zguduie nimic din marasmul și mediocritatea noastră; dimpotrivă, se integrează perfect în toate măruntele noastre idealuri, micile noastre drame, micile

noastre vicii, micile noastre nostalgii. Atât. Peste zece sau o sută de ani – nu o va mai citi nimeni.

Tot ceea ce nu e ridicol – e caduc. Dacă ar trebui să dau o definiție a efemerului, aş spune că efemer este orice lucru „perfect“, orice gând bine exprimat și bine delimitat, orice participă la rațional și la justificat. Mediocritatea se confundă de cele mai multe ori cu „perfectul“ și „definitivul“.

Volumele de filozofie ale unui profesor de provincie franceză sunt mult mai coerente, mai raționale, mai frumos scrise, mai serioase decât cutare pamflet din secolul al XIX-lea, care a fecundat zeci de gânduri și a fost mai târziu comentat în zeci de cărți. A evita ridicolul înseamnă a refuza singura șansă de nemurire. Singurul contact direct cu eternitatea. O carte care nu e ridicolă, un gând care e aplaudat de toți de la început, a renunțat prin însuși faptul succesului la orice potențialitate, la orice virtute de a putea fi reluată și continuată.

Mi se pare că o bună definiție a ridicolului ar fi următoarea: ceea ce poate fi reluat și adâncit de altul. Nu vorbesc de ridicolul mecanic, de ridicolul unui om alergând după o pălărie de paie sau de ridicolul unei fete care vrea să apară drept femeie fatală. Acesta e un ridicol de superficialitate, un ridicol social, creat de reflexe și de inhibiții – și el e nefecund spiritualmente, ca orice act reflex.

Dar gândiți-vă la ridicolul lui Iisus, care afirma sus și tare că El e fiul lui Dumnezeu; la ridicolul unui Don Quijote, care agoniza pentru că oamenii de lângă el (oameni cu bun-simț, oameni raționali, oameni cu frica ridicolului, oameni morți) refuzau să vadă într-o fată slută pe Dulcinea lui; sau la ridicolul lui Gandhi, care opune diplomației și artileriei britanice – nonviolența, viața interioară și forța contemplației. Amintiți-vă ce izvoare de viață, câți sâmburi și cât miez n-au găsit și nu vor mai găsi oamenii – mii de ani după ce urmele creatorilor „perfecti“ vor pieri – în viața și gândirea acestor oameni cu desăvârșire ridicoli.

Orice act care nu e ridicol – într-o măsură mai mică sau mai mare – e un act mort. Aceasta se verifică chiar în cea mai cotidiană și mai banală viață socială. Când îți bei ceaiul într-un salon și pui liniștit ceașca la loc – ai împlinit un act perfect, un act mort, căci nu are consecințe nici în conștiința ta, nici în conștiința celorlalți. Dar ia scapă ceașca jos, și varsă ceaiul în poala unei domnișoare care vorbește franțuzește, și scuză-te bâlbindu-te, și încearcă să repari gafa ștergând parchetul cu batista de mătase. Fii o clipă ridicol, pur și simplu ridicol. Actul acesta devine deodată încărcat de nenumărate posibilități. Suferi – și poți înțelege în acele clipe de panică și sfială cât de inutilă e viața ta, cât de goale sunt viețile celorlalți, ce maimuță grotescă ești tu, bine îmbrăcat și perfect stilat, într-o încăpere unde se pierde timpul și unde oamenii se adună mânați de spaima singurătății și de atracția vacuității lor. O întregă filozofie dintr-o ceașcă de ceai spartă la întâmplare. Și încă n-ai fost ridicol decât într-o mică măsură. Dar ia apucă-te și spune-le în față ceea ce crezi tu despre ceaiul lor (ceea ce crede, de altfel, toată lumea care gândește), spune-le răspicat că își pierd vremea, că se păcălesc unul pe altul, că trăiesc o viață artificială, factice, inutilă. Spune tot și spune-le cu pasiune. Atunci vei fi cu adevărat ridicol, atunci lumea va râde de tine, atunci vei înțelege că nu-ți poți trăi viața ta fără a fi ridicol.

Căci la aceasta se rezumă ridicolul: la trăirea vieții tale proprii, nude, imediate – refuzându-te superstițiilor, convențiilor și dogmelor. Cu cât suntem mai personali, mai identificați cu intențiile noastre, cu cât fapta noastră coincide mai perfect cu gândul nostru – cu atât suntem mai ridicoli.

Ridicolul e o formulă lansată de oameni contra sincerității. Nu există act, uman, sincer – care să nu fie ridicol. Și ceea ce e cu adevărat înălțător în dragoste este însuși faptul că a izbutit să suprimă ridicolul între două ființe, să suprimă cenzura aceasta aplicată reflex sincerității lor. Dragostea nu

este ridicolă decât pentru o a treia persoană. Celelalte mari sincerități sunt ridicole chiar pentru persoana a doua.

De aceea mi se pare că acele cărți și acei autori care au fost cândva ridicoli – din cauza sincerității lor nude și totale – posedă nesfârșite virtualități, se pot relua și se pot adânci de fiecare dintre noi.

Cu cărțile ridicole se petrece un lucru ciudat: ele nu frapază, ca un fapt social ridicol, pentru că le citim în singurătate – și valorile singurătății nu sunt aceleași ca valorile colectivității. Suntem mai sinceri atunci, pentru că suntem mai singuri – și nu ne-am ferecat sensibilitatea și inteligența cu bunsimț și cu logică. De ce irită un paradox ascultat în public și, dimpotrivă, încântă un paradox citit în singurătate? De ce lăcrămăm emoționați citind o confesiune – și ne închircim jenați când o auzim citită în public? Poate tocmai pentru faptul că apare aici *ridicolul*, acea cenzură contra sincerității, creată de societate pentru a stăvili excesele de individualism.

Mă uit în jurul meu și, sincer vorbind, nu găsesc nimic de învățat decât de la oameni și de la autori ridicoli. Ei singuri sunt sinceri, ei singuri mi se dezvăluiesc fără reticență. Ei singuri sunt vii. Va veni un timp când vor muri și ei, când vor fi și ei distribuiți rațional în sisteme, când vor fi *acceptați* și ei, premiați și ei. Nu vreau să mă gândesc la cazuri prea ilustre; îmi amintesc numai de acel om cu desăvârșire ridicol, singurul autor pe care n-aș avea curajul să-l citesc în public, de Søren Kierkegaard – căruia astăzi i se închină volume de critică, e tradus, comentat, înțeles și ucis. Într-un anumit sens, e mort – și totuși câte izvoare de viață și de gândire nu se găsesc și astăzi în nebunul din Copenhaga? Căci poate fi oricând reluat și continuat.

Ridicolul singur merită să fie imitat. Căci numai imitând ridicolul imităm viața; deoarece acolo se ascunde sinceritatea ei deplină, iar nu ideile și convențiile ei – care sunt aspecte de-ale morții. Și moarte, slavă Domnului, găsim desulă și în noi.

DESPRE DESTINUL ÎNȚELEGERII

Adesea m-am gândit, cu oarecare tristețe, la destinul marilor înțelegeri și marilor suferințe, care se experimentează nu în împrejurări grandioase – așa cum ar fi fost de așteptat –, ci de cele mai multe ori în împrejurări amorfe, în ceasuri monotone, liniștite, mediocre. Câteodată asیști la scene de-a dreptul tragice și te întorci în tine tot atât de opac ca și mai înainte. Nu ești străbătut de nimic esențial (reții anecdotica sau estetica: sângele pe care l-ai văzut curgând, gesturile, vorbele, un amănunt fără importanță, un om care se află acolo din întâmplare). Sau aștepți de ani să întâlnești un om scump ție, unul ale cărui cărți te-au călăuzit în viață, a cărui gândire te-a nutrit și te-a ajutat mai mult decât toată lumea din jur, lume căreia i-ai dat și afecțiunea, și timpul tău. Iar când îl întâlnești, te surprinzi inert și somnoros, îți descoperi gândirea preocupată de amănunte ridicole (câte camere o fi având?, ce carte o fi aceea de pe birou?, ce-am să spun prietenilor când voi pleca de aici? etc.) și îl asculți cu greu, te întrebi de ce nu te bucură prezența lui, te superighicindu-te cât ești de neutru, de leneș, de adormit.

S-ar spune că întreaga ta viață se refuză șocului acesta revelator (care poate fi o mare durere sau o mare bucurie), că toate instinctele tale se opun experienței ce tinde să-ți depășească bietul tău ins limitat și inert. Și atunci, când împrejurarea se ivește, când moartea îți întinde mâna (căci cineva din tine trebuie să moară, în fiecare din aceste revelații) –

devii mineral, devii apă, devii orice, numai om nu, căci omul s-ar dăruia complet, și cine știe dacă s-ar mai regăsi pe sine, *același*, după ce experiența s-a consumat.

Numai astfel îmi explic de ce atâția oameni care au făcut războiul, care au văzut și auzit atâtea grozăvii, atâtea scene care i-ar fi putut ridica din mocirla cea de toate zilele – s-au reîntors *aceiași*. Puțin mai dezaxați, puțin mai sceptici, mai neurotici – dar, omenește vorbind, *aceiași*.

Ei n-au experimentat nimic din tot tragicul și omenescul în care au trăit atâția ani; „i-a întărit Dumnezeu“, adică le-a mineralizat instinctele, le-a adormit spaima lor animală de suferință. Un copil care a văzut un rănit murind pe stradă în ger – a înțeles poate mai mult din tragicul războiului decât un om matur care a luptat pe trei fronturi. După cum iarăși sunt sigur că un adolescent experimentează mai eficace o călătorie în Orient, privind-o la cinematograf – decât un reporter umblând peste țări și mări; căci acesta din urmă se zidește pe dinlăuntru cu nevăzute platoșe împotriva oricărui șoc, oricărei experiențe care l-ar putea scoate din el, oricărei experiențe care i-ar putea descoperi și lui gustul de cenușă al absolutului.

E ciudat acest dualism în veșnică luptă, născut în om, în toți oamenii: pe de-o parte, setea de a ieși din el, de a trece dincolo, de a iubi uitându-se pe sine – și pe de altă parte, rezistența de mineral împotriva oricărei experiențe care l-ar putea zgudui, l-ar anula trecându-l dincolo. Câți dintre noi nu așteptăm o viață întregă un eveniment, un om, o cunoaștere – prin care întrevedem o spargere a cercului de fier ce ne ține zidiți în noi și numai în noi, prin care ghicim o viață nouă, o bucurie adevărată –, iar când acea întâmplare sau acel om se ivește, ne închircim cu toate puterile instinctului nostru, ne refuzăm, ne neutralizăm, ne reîntoarcem la mineral.

Cuprins

<i>O prefață propriu-zisă</i>	5
Invitație la ridicol	19
Despre destinul înțelegerii	23
Despre adevărurile găsite la întâmplare	28
Despre un aspect al eternității	32
Despre stimulare	36
Pierdeți-vă timpul	40
<i>La vida es sueño!</i>	44
Despre numai zece oameni	49
Despre o anumită experiență	53
Despre entuziasm și altceva	57
Despre speciile gândirii	62
Despre fericirea concretă	67
Despre un anumit sentiment al morții	72
Despre miracol și întâmplare	76
Despre scris și scriitori	79
Despre oameni și roman	83
Despre moarte și istorie literară	87
Puncte de vedere	90
Moda bărbătească	94
Apologie pentru decor	98
Sex	103
Romanul polițist	107
Despre anumiți celibatari	111
Despre femeile superioare	115

Despre bărbații superiori	119
Despre sinceritate și prietenie	123
Despre tinerete și bătrânețe	127
Mentalitatea francmasonică	131
Originalitate și autenticitate	136
Justificarea bucuriei	140
Exerciții spirituale	146
A nu mai fi român!	150
Glose pentru omul nou	156
Cinci scrisori către un provincial	161
Ceasul tinerilor?	
De ce faci filozofie?	165
Simple presupuneri	170
Moment nespirtual	175
A face... ..	179
Fragmente	183
Invitație la bărbăție	228